

Rola nauczyciela wychowania fizycznego w procesie edukacji w oparciu o wybrane polskie książki wydane po 1989 roku

The role of the physical education teacher in the education process based on selected Polish books published after 1989

Beata Foszczyńska

*Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie
University of Physical Education, Krakow, Poland*

Article history:

Otrzymano/Received: 19.10.2018

Przyjęto do druku/Accepted:

31.01.2019

Opublikowano/Publication date:

Luty 2019/February 2019

Streszczenie

Tematem artykułu jest prezentacja roli nauczyciela wychowania fizycznego w wybranych książkach wydanych w Polsce po 1989 roku. Nauczyciel wychowania fizycznego odgrywa ważną rolę we współczesnej pedagogice. Do jego zadań należy nie tylko rozwój sprawności fizycznej uczniów, ale także harmonijny rozwój ich osobowości, szczególnie sfery moralnej i społecznej, zgodnie z założeniami pedagogiki holistycznej. Nauczyciel powinien dbać o właściwy wizerunek swojej osoby. Musi wprowadzać swoich wychowanków w świat wartości kultury fizycznej i być przewodnikiem po wartościach aktywności sportowej. W badaniach wykorzystano metodę bibliograficzną, analityczno-opisową i aksjologiczną oraz technikę analizy treści, kierując się treścią oraz interpretacyjnym potencjałem dominanty aksjologicznej książek. Interpretacja treści aksjologicznych ukazała rolę nauczyciela wychowania fizycznego w procesie edukacji.

Słowa kluczowe: nauczyciel wychowania fizycznego, edukacja, wychowanie fizyczne, osobowość, wartości, książki

Ważną rolę we współczesnej pedagogice pełni nauczyciel wychowania fizycznego. Do jego zadań należy nie tylko rozwój sprawności fizycznej wychowanków, ale również wszechstronny i harmonijny rozwój ich osobowości, szczególnie sfery moralnej i społecznej, zgodnie z zasadą pedagogiki holistycznej. W pracy nauczyciela wychowania fizycznego niezwykle istotne jest poczucie wartości i znaczenia działań wychowawczych w obszarze kultury fizycznej i edukacji. Nauczyciel powinien dbać o właściwy wizerunek swojej osoby, ponieważ dla swoich wychowanków może stanowić autorytet i być postrzegany przez nich jako wzór do naśladowania. Ważne są też odpowiednie cechy charakteru, kreatywność, zaangażowanie, także wiedza, umiejętności, osiągnięcia sportowe oraz zdolność w nawiązywaniu kontaktów z uczniami i właściwe przygotowanie do zawodu. Niemalże znaczenie ma również sprawność fizyczna i wygląd zewnętrzny, który koreluje z ogólnie przyjętymi normami estetyki sportowej. Autorytet nauczyciela i postrzeganie jego osoby przez uczniów jest ważnym elementem w procesie wychowawczym.

Osobowość nauczyciela odgrywa niezwykle istotną funkcję w procesie wychowania. Może to być nauczyciel wychowania

fizycznego lub trener, który kieruje poczynaniami młodego sportowca. Nauczyciel powinien motywować swoich uczniów, wskazywać właściwe wybory i wartości, takie jak: prawda, dobro i piękno oraz wspierać, towarzyszyć i akceptować swoich wychowanków, a nie narzucać im zasad właściwego postępowania w sposób nakazujący [1]. Według Henryka Grabowskiego nauczyciel powinien odznaczać się takimi cechami jak: równowaga emocjonalna, samoakceptacja, pomysłowość, wiarygodność, empatia, miłość do dzieci [2]. Wiesław Osiński uważa, że w pracy nauczyciela ważne jest poczucie wartości i sensu działania, umiejętność nauczania, komunikacji werbalnej i pozawerbalnej, zdolność motywowania uczniów, posiadanie odpowiednich cech osobowości [3].

Na podstawie badań własnych wybrano i zanalizowano kilkadziesiąt książek wydanych w Polsce po 1989 roku, dotyczących nauczycieli wychowania fizycznego. Przy wyborze kierowano się treścią oraz potencjałem aksjologicznym publikacji. W niniejszym artykule nie przedstawiono pełnych wyników badań, ponieważ wymagałoby to znacznie szerszego opracowania, dlatego na potrzeby zawartych tu rozważań wybrano pewną ich część reprezentatywną. W badaniach wykorzystano metodę bibliograficzną, analityczno-opisową i aksjologiczną. Zastosowano technikę analizy treści, kierując się interpretacyjną dominantą aksjologiczną, ukierunkowaną na rolę, znaczenie

* Adres do korespondencji/Address for correspondence:
beata.foszczyńska@awf.krakow.pl

i aksjologiczny potencjał nauczyciela wychowania fizycznego w procesie kształcenia i wychowania dzieci i młodzieży.

Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie wydało w 1996 roku w serii „Studia i Monografie” książkę Bohuslava Hodaña i Zofii Żukowskiej pt. *Nauczyciel wychowania fizycznego i jego społeczno-wychowawcze funkcje* [4]. Nakreślono w niej rolę kultury fizycznej w życiu jednostki, pokazano związki ze szkołą i znaczenie nauczyciela wychowania fizycznego w procesie jej rozwoju. Omówiono rolę osobowości nauczyciela wychowania fizycznego i możliwości kształtowania predyspozycji do zawodu w kontekście skuteczności i efektywności jego ról społecznych i edukacyjnych. „Najnowsze tendencje edukacyjne rodzą potrzebę rozpatrywania osobowości i pracy nauczyciela wychowania fizycznego na płaszczyźnie pełnego współdziałania z wychowankiem i dostrzegania społecznych uwarunkowań jego rozwoju, w udanej interakcji wychowawczej” [5].

Wspólnie z wydawnictwem Heliodor wydano w 2009 roku książkę Krzysztofa Zuchory pt. *Nauczyciel i wartości. Z filozofii kultury fizycznej i pedagogiki sportu* [6]. Według Zuchory to właśnie nauczyciele wychowania fizycznego spełniają podstawowe powinności nauczyciela, takie jak rozwój i radość, zdolność i szczęście. Decydują o zakresie wykorzystania kreatywnej funkcji zabawy oraz wychowawczej mocy radości, łącząc wychowanie ucznia z jego rozwojem. Wprowadzają wychowanków w świat wiedzy, pomagają w podejmowaniu decyzji, uczą samodzielności i gotowości do aktywnego udziału w życiu społecznym i kulturalnym. Pedagog „charakteryzuje się wrażliwością etyczną, gotowością niesienia pomocy i współdziałania z innymi na zasadach miłości bliźniego i *fair play*” [7].

Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie wydało w 1993 roku w serii „Wydawnictwo Monograficzne” książkę Waclawa Srokosza pt. *Psychospołeczne uwarunkowania czynności lekcyjnych nauczyciela kultury fizycznej* [8]. Omówiono w niej efektywność pracy nauczyciela wychowania fizycznego, czynności lekcyjne i ich psychospołeczne uwarunkowania oraz opinie nauczycieli na temat własnych realizacji ról zawodowych. Do czynności psychospołecznych nauczyciela zaliczono: typ jego osobowości, płeć, staż pracy.

Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu wydało w 1999 roku w serii „Studia i Monografie” publikację pod redakcją Juliana Jonkisa pt. *Rozwój samorządności młodzieży na tle edukacyjnych i społecznych potrzeb modernizacji kształcenia pedagogów kultury fizycznej* [9]. Publikacja zawiera materiały dotyczące problematyki samorządowej młodzieży szkolnej i akademickiej w kontekście roli i miejsca idei samorządności, zespołowego działania wokół spraw lokalnych społeczności w pedagogice kultury fizycznej, zwłaszcza w dziedzinie wychowania fizycznego i sportu w szkołach i uczelniach wychowania fizycznego, w których po 1990 roku zaczęły swoją działalność samorządy studenckie. W tej samej serii ukazała się w 2005 roku książka Wojciecha Wiesnera pt. *Komunikacja dy-*

daktyczna na lekcjach wychowania fizycznego a poziom autorytaryzmu nauczycieli [10]. W książce podjęto kwestie komunikacji dydaktycznej między nauczycielami wychowania fizycznego a uczniami. Autorytaryzm może ograniczać skuteczność komunikacji dydaktycznej. Z badań przeprowadzonych przez autora wynika, że nauczyciele wychowania fizycznego odznaczają się cechami bliższymi osobowości demokratycznej. Nakładem Wydawnictwa Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach ukazała się w 2010 roku książka Krystyny Górnej-Łukasik pt. *Przekazywanie wiadomości w procesie wychowania fizycznego. Wskazania praktyczne* [11]. Podjęto w niej również zagadnienia dotyczące komunikacji nauczyciela z uczniami i jego znaczenia w procesie dydaktycznym.

Wydawnictwo Uczelniane Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku wydało w 2002 roku publikację Tomasa Frołowicza pt. *Edukacyjne intencje nauczycieli wychowania fizycznego. Między deklaracjami a działaniami* [12]. W 2008 roku wydano zbiorową publikację pod redakcją Tomasza Lisickiego i Tomasza Frołowicza pt. *Nauczyciel wychowania fizycznego wobec wyzwań edukacji* [13]. Zaprezentowano w nich wyniki badań na temat realizacji osobowościowych zadań, sposób funkcjonowania nauczycieli wychowania fizycznego oraz ich intencji edukacyjnych.

Nakładem wielu wydawnictw naukowych ukazują się publikacje dotyczące oceniania uczniowskich osiągnięć oraz efektywności pracy nauczycieli. Fundacja na Rzecz Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu oraz Polskie Towarzystwo Naukowe Kultury Fizycznej wydały w 2004 roku książkę Radosława Muszkiety pt. *Ocenianie osiągnięć uczniów przez nauczycieli wychowania fizycznego* [14]. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach opublikowała w 1996 roku książkę Janusza Bielskiego pt. *Uwarunkowania efektywności pracy nauczyciela wychowania fizycznego* [15]. Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej wydało w 2000 roku książkę Janusza Bielskiego pt. *Teoretyczne i metodyczne podstawy efektywności pracy nauczyciela wychowania fizycznego* [16]. O sukcesach dydaktycznych i wychowawczych nauczycieli decyduje wiele czynników. Nauczyciel tworzy i wzbogaca swój warsztat pracy w ciągu całej swojej pracy zawodowej, dlatego doskonalenie zawodowe w pracy jest kluczem do osiągnięcia sukcesu dydaktyczno-wychowawczego. Na efektywność pracy nauczyciela wychowania fizycznego ma wpływ jego postawa nauczycielska, stosunek do obowiązków zawodowych, uczniów i do samego siebie, a także poziom wiedzy i sprawności oraz umiejętności zawodowe.

Jakość nauczania zależy od przygotowania zawodowego nauczycieli. Kompetencje nauczycieli wychowania fizycznego odgrywają ważną rolę w procesie edukacji. Według Kazimierza Denka, wyzwaniem XXI wieku może sprostać tylko człowiek kompetentny, wszechstronnie wykształcony, zdolny do myślenia w kategoriach innowacyjnych, sprawny, energiczny oraz wrażliwy na wartości, które uznaje za drogowskazy własnego

postępowania. Nauczyciel, który będzie mógł wykonywać założone funkcje, powinien być wyposażony w toku kształcenia w standardowe kompetencje zawodowe. Musi on posiadać kompetencje prakseologiczne, wyrażające się skutecznością w planowaniu, organizowaniu, ocenie procesów edukacyjnych, kompetencje komunikacyjne, czyli musi posiadać wiedzę o komunikowaniu interpersonalnym, umiejętność słuchania swoich wychowanków i empatycznie rozumieć intencje i treść ich wypowiedzi, również doskonalić poprawność i czytelność własnych wypowiedzi. Kompetencje współdziałania manifestują się skutecznością zachowań prospołecznych i sprawnością działań integracyjnych nauczyciela. Kompetencje kreatywne wyróżniają nauczyciela, którego cechuje innowacyjność i niestandardowość działań, kompetencje informatyczne wyrażają się sprawnym korzystaniem z nowoczesnych źródeł informacji, kompetencje moralne oznaczają, że posiada on zdolność do pogłębionej refleksji moralnej przy ocenie dowolnego czynu etycznego, również zna własne powinności etyczne i pragnie sprostać ich wymogom oraz potrafi myśleć i działać na rzecz dobra wychowanków [17].

Zagadnienia związane z kształceniem nauczycieli wychowania fizycznego i przygotowania do współczesnych wymagań stawianych im w celu realizacji zadań społecznych i oświatowych, podejmowane były przez wielu autorów, naukowców i specjalistów reprezentujących różne uczelnie wyższe, na których kształcą się specjaliści wychowania fizycznego.

Monografia zawierająca historyczne ujęcie problematyki pedeutologicznej ukazała się nakładem Wydawnictwa AWF w Poznaniu w serii „Monografie, Podręczniki, Skrypty AWF” w 1991 roku autorstwa Leonarda Nowaka pt. *Geneza i rozwój kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego w Polsce do 1939 roku* [18].

Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze wydała w 1995 roku zbiorową publikację, zawierającą materiały z konferencji naukowej, pod redakcją Józefa Tatarczuka pt. *Kształcenie kadr na potrzeby kultury fizycznej, oraz stan i perspektywy rozwoju sportu szkolnego* [19]. Celem konferencji, w której uczestniczyli pracownicy nauki i dydaktyczni z wyższych uczelni kształcących specjalistów wychowania fizycznego, również z ośrodków doskonalenia nauczycieli i członków Europejskiej Akademii Sportu, było omówienie problematyki odpowiedniego przygotowania do pracy wychowawców fizycznych oraz określenie kierunku dalszego rozwoju kultury fizycznej dzieci i młodzieży na tle zmian zachodzących w strukturach sportu szkolnego w krajach wschodnioeuropejskich.

Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego wydało w 1996 roku w serii „Rozprawy i Studia” publikację Henryka Laskiewicza pt. *Niektóre problemy kształcenia i doskonalenia kadr kultury fizycznej w środowisku naturalnym* [20]. Podjęto w niej kwestie roli teorii wychowania fizycznego i sportu realizowanych w ramach zajęć obozowych w procesie kształcenia kadr z uwzględnieniem problematyki historycznej, doświad-

czenia w szkoleniu kadr kultury fizycznej, jakości pracy dydaktyczno-wychowawczej w ramach obozów szkoleniowych, problematyki szkolnych programów wychowania fizycznego. Znalazły się w niej także analizy i refleksje na temat miejsca sportów letnich i zimowych w podręcznikach metodycznych.

Nakładem Wydawnictwa AWF w Warszawie wydano w 1991 roku w serii „Z Warsztatów Badawczych” książkę Ryszarda Cieślińskiego pt. *Przygotowanie do zawodu i pozycja społeczna nauczycieli wychowania fizycznego* [21]. Autor uważa, że roli nauczyciela nie można zawęzić wyłącznie do czynności dydaktyczno-wychowawczych i kształcenia instrumentalnego, ukierunkowanego na podnoszenie sprawności fizycznej wychowanka, ponieważ nie działa on w izolacji, a szkoła stanowi otwarty układ społeczny. Nauczyciel wychowania fizycznego spełnia wiele ról i funkcji w systemie wychowawco-pedagogicznym szkoły, a lekcje wychowania fizycznego nie pełnią tylko zadań uzupełniających wobec programu intelektualnego ucznia. Realizuje on zadania i funkcje sportowe, zdrowotne, organizatorskie i społeczne. Nauczyciel i jego kwalifikacje zawodowe, poziom przygotowania profesjonalnego, osobowość i kultura osobista, zaangażowanie w pracę, status zawodowy i pozycja społeczna mają wpływ na efekty dydaktyczno-wychowawcze szkoły. To nauczyciel ma największy wpływ na to, czy wartości edukacyjne przejdą ze sfery teorii do praktyki. W 2005 roku w serii „Studia i Monografie” wydano publikację Ryszarda Cieślińskiego pt. *Sytuacja społeczno-zawodowa nauczycieli wychowania fizycznego* [22]. Podjęto w niej kwestie warunków życia i pracy nauczycieli oraz roli jaką pełnią w szkole i społeczeństwie. Nauczyciele wychowania fizycznego wprowadzają uczniów w świat wartości instrumentalnych i autotelicznych sportu oraz przygotowują do życia, dlatego niezbędne są odpowiednie kwalifikacje aksjologiczne wychowawców fizycznych, a także zapewnienie im odpowiednich warunków pracy i pozycji społecznej.

Wydawnictwo ZamKor wydało w 2001 roku publikację Grażyny Kosiby i Eligiusza Madejskiego pt. *Praca innowacyjno-badawcza w rozwoju zawodowym nauczyciela wychowania fizycznego* [23]. Przybliżono w niej podstawowe zasady i reguły z zakresu projektowania i organizacji pracy badawczej na przykładzie eksperymentu pedagogicznego. „Reformowanie edukacji to nie tylko przekształcanie struktury systemu szkolnego czy też wprowadzanie koniecznych zmian w zakresie treści i metod kształcenia, ale również działania zmierzające do poprawienia wizerunku polskiego nauczyciela, który zgodnie z jej założeniami powinien ciągle modyfikować i unowocześniać swoją działalność dydaktyczno-wychowawczą, a także ustawicznie podnosić swoje kwalifikacje” [24].

Nakładem Wydawnictwa AWF w Krakowie ukazała się w 2009 roku w serii „Studia i Monografie” książka Grażyny Kosiby pt. *Doskonalenie i rozwój zawodowy nauczycieli wychowania fizycznego* [25]. Zawarto w niej analizy idei rozwoju i doskonalenia zawodowego nauczycieli na tle wybranych koncepcji

osobowości oraz typów racjonalności człowieka i nauczycieli innych specjalności. Pokazano rozwój i doskonalenie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego z różnych perspektyw, zarówno w wymiarze społecznym, jak i indywidualnym. Według autorki „dla kompleksowego, holistycznego oddziaływania na ucznia w realizacji doraźnych i perspektywnych celów i zadań edukacji fizycznej niezbędne staje się nie tylko komplementarne traktowanie technologicznej i osobowościowej sfery wychowania fizycznego, ale także, ze względu na intelektualizację tego procesu oraz funkcje nauczyciela jako doradcy i przewodnika po kulturze ciała, wzbogacenie intelektualnego i aksjologicznego wymiaru kształcenia, pracy i doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego” [26].

Wydawnictwo Impuls wydało w 2004 roku książkę Henryka Grabowskiego pt. *Uwagi krytyczne o wychowaniu fizycznym i kształceniu nauczycieli* [27]. Omówiono w niej ontologiczne, aksjologiczne i teleologiczne podstawy współczesnej koncepcji wychowania fizycznego oraz znaczenie roli nauczyciela wychowania fizycznego w procesie edukacji. Wymagania jakie stawia się nauczycielom to: uzdolnienia w dziedzinie, której naucza, zrozumienie uczniów niezdolnych, wysoki poziom samooceny i skłonność do samodoskonalenia, doświadczenie życiowe i atrakcyjny wzór dla dzieci i młodzieży. Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej wydała w 2007 roku zbiorową publikację pod redakcją Kazimierza Burtnego i Stanisława Szczepańskiego pt. *Wybrane zagadnienia jakości w wychowaniu fizycznym (aspekty jakości – atrakcyjność zajęć i jej mierzenie)* [28]. Materiały zawarte w publikacji są pokłosiem V Seminarium Naukowo-Metodycznego zorganizowanego przez Katedrę Metodyki Wychowania Fizycznego WWFIF Politechniki Opolskiej. Celem Seminarium było ukazanie w aspekcie praktycznym istoty i roli jakości w wychowaniu fizycznym, gdyż osiągnięcie lepszej jakości pracy szkoły jest nie tylko zadaniem priorytetowym w edukacji, ale wręcz nakazem cywilizacyjnym [29]. W 2014 roku wydano w serii „Studia i Monografie” książkę Stanisława Szczepańskiego pt. *Kompetencje metodyczne nauczycieli wychowania fizycznego w świetle badań* [30]. W książce przedstawiono wyniki badań pedeutologicznych nad zawodem nauczyciela wychowania fizycznego, w których ukazano poziom samooceny kluczowych kompetencji metodycznych nauczycieli wychowania fizycznego i zmiany, jakie następowały w toku ich pracy pedagogicznej.

Wielkopolska Wyższa Szkoła Turystyki i Zarządzania w Poznaniu wydała w 2009 roku monografię pod redakcją Radosława Muszkiety, Marka Napierały, Aleksandra Skaliyego i Walerego Żukowa pt. *Kształcenie kadr w zakresie kultury fizycznej* [31]. W publikacji wypowiedzieli się wybitni specjaliści nauk o kulturze fizycznej reprezentujący znaczące wyższe uczelnie w Polsce, Wielkiej Brytanii, Czechach i na Ukrainie, którzy omówili wybrane problemy dotyczące przygotowania przyszłych specjalistów wychowania fizycznego, sportu, rekreacji, turystyki i fizjoterapii do współczesnych wymogów, celów i zadań, którym muszą sprostać w swojej pracy zawodowej.

Kolegium Nauczycielskie w Zgierzu wydało w 2012 roku publikację pod redakcją Pawła Kijo i Pawła Ławniczaka pt. *Współczesne wychowanie fizyczne i praktyka nauczycielska* [32]. Należy do niej współczesne metody wychowania fizycznego oraz wymagania i oczekiwania wobec nauczycieli wychowania fizycznego, ich rolę w procesie edukacji i użyteczność w procesie kształtowania młodego pokolenia.

We współczesnym obszarze edukacji nauczyciel wychowania fizycznego pełni ważną rolę w procesie wychowania dzieci i młodzieży. Związane jest to z coraz szerszym zainteresowaniem aktywnością i sprawnością fizyczną wśród młodych ludzi. Otwiera to szansę na zwiększenie wykorzystania wartości aktywności sportowej w edukacji, w której kompetencje, umiejętności, przygotowanie zawodowe nauczycieli wychowania fizycznego mają niebagatelny wpływ na sukces pedagogiczny.

Piśmiennictwo/References

- [1] Muszkieta, R. (2003). *Kompletny nauczyciel sportu i edukacji*. W: Z. Dziubiński (red.) *Społeczny wymiar sportu*. Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, 380–393.
- [2] Grabowski, H. (1992). *Kalejdoskop pedeutologiczny*. *Kultura Fizyczna*, 1–2, 12–15.
- [3] Osiński, W. (2011). *Teoria wychowania fizycznego*. AWF Poznań, 335.
- [4] Hodań, B., Żukowska, Z. (1996). *Nauczyciel wychowania fizycznego i jego społeczno-wychowawcze funkcje*. AWF Warszawa.
- [5] Ibidem, 6–7.
- [6] Krzysztofa Zuchora, K. (2009). *Nauczyciel i wartości. Z filozofii kultury fizycznej i pedagogiki sportu*. AWF Warszawa, Heliodor.
- [7] Ibidem, 336.
- [8] Srokosz, W. (1993). *Psychospołeczne uwarunkowania czynności lekcyjnych nauczyciela kultury fizycznej*. AWF Kraków.
- [9] Jonkisz, J. (red.) (1999). *Rozwój samorządności młodzieży na tle edukacyjnych i społecznych potrzeb modernizacji kształcenia pedagogów kultury fizycznej*. AWF Wrocław.
- [10] Wiesner, W. (2005). *Komunikacja dydaktyczna na lekcjach wychowania fizycznego a poziom autorytaryzmu nauczycieli*. AWF Wrocław.
- [11] Górna-Łukasik, K. (2010). *Przekazywanie wiadomości w procesie wychowania fizycznego. Wskazania praktyczne*. AWF Katowice.
- [12] Frołowicz, T. (2002). *Edukacyjne intencje nauczycieli wychowania fizycznego. Między deklaracjami a działaniami*. AWFiS Gdańsk.
- [13] Lisicki, T., Frołowicz, T. (red.) (2008). *Nauczyciel wychowania fizycznego wobec wyzwań edukacji*. AWFiS Gdańsk.

- [14] Muszkieta, R. (2004). *Ocenianie osiągnięć uczniów przez nauczycieli wychowania fizycznego*. Fundacja na Rzecz AWF Poznań, PTNKF.
- [15] Bielski, J. (1996). *Uwarunkowania efektywności pracy nauczyciela wychowania fizycznego*. WSP Kielce.
- [16] Bielski, J. (2000). *Teoretyczne i metodyczne podstawy efektywności pracy nauczyciela wychowania fizycznego*. Akademia Świętokrzyska.
- [17] Denek, K. (1998). *O nowy kształt edukacji*. Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, 214–217.
- [18] Nowak, L. (1991). *Geneza i rozwój kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego w Polsce do 1939 roku*. AWF Poznań.
- [19] Tatarczuk, J. (red.) (1995). *Kształcenie kadr na potrzeby kultury fizycznej, oraz stan i perspektywy rozwoju sportu szkolnego*. WSP Zielona Góra.
- [20] Laskiewicz, H. (1996). *Niektóre problemy kształcenia i doskonalenia kadr kultury fizycznej w środowisku naturalnym*. US.
- [21] Cieśliński, R. (1991). pt. *Przygotowanie do zawodu i pozycja społeczna nauczycieli wychowania fizycznego*. AWF Warszawa.
- [22] Cieśliński, R. (2005). *Sytuacja społeczno-zawodowa nauczycieli wychowania fizycznego*. AWF Warszawa.
- [23] Kosiba, G., Madejski, E. (2001). *Praca innowacyjno-badawcza w rozwoju zawodowym nauczyciela wychowania fizycznego*. ZamKor.
- [24] Ibidem, 4.
- [25] Kosiba, G., (2009). *Doskonalenie i rozwój zawodowy nauczycieli wychowania fizycznego*. AWF Kraków.
- [26] Ibidem, 188.
- [27] Grabowski, H. (2004). *Uwagi krytyczne o wychowaniu fizycznym i kształceniu nauczycieli*. Impuls.
- [28] Burtny, K., Szczepański, S. (red.) (2007). *Wybrane zagadnienia jakości w wychowaniu fizycznym (aspekty jakości – atrakcyjność zajęć i jej mierzenie)*. Politechnika Opolska.
- [29] Ibidem, 7–8.
- [30] Szczepański, S. (2014). *Kompetencje metodyczne nauczycieli wychowania fizycznego w świetle badań*. Politechnika Opolska.
- [31] Muszkieta, R., Napierała, M., Skaliy, A., Żukow, W. (red.) (2009). *Kształcenie kadr w zakresie kultury fizycznej*. Wielkopolska Wyższa Szkoła Turystyki i Zarządzania.
- [32] Kijo, P., Ławniczak, P. (red.) (2012). *Współczesne wychowanie fizyczne i praktyka nauczycielska*. Kolegium Nauczycielskie w Zgierzu.

Summary

The subject of the article is the presentation of the role of physical education teacher in selected books published in Poland after 1989 year. Physical education teacher is played an important role in contemporary pedagogy. His tasks include not only the development of physical fitness of his students, but also the harmonious development of their personality, especially the moral and social sphere, in accordance with the principle of holistic pedagogy. The teacher should care for the right image of himself. He have to introduce the students into the world of the values of physical culture and be the guide to the values of sporting activity. The research used the bibliographic, analytical, descriptive and axiological methods and the technique of content analysis guided by the content and interpretation potential of the axiological dominant of books. The interpretation of axiological contents has shown the role of physical education teacher in the education process.

Keywords: physical education teacher, education, physical education, personality, values, books
